

Autor: Paweł Kołodziński

SCENARIUSZ LEKCJI

Temat: Rozumne doświadczanie.

Adresat lekcji: uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej.

Cele lekcji:

- zapoznanie z różnymi znaczeniami pojęcia doświadczenie,
- przedstawienie typów doświadczenia,
- ukazanie wydarzeń życia ludzkiego jako doświadczeń,
- wskazanie roli doświadczenia w kształtowaniu osobowości,
- zapoznanie z możliwością interpretowania własnych doświadczeń.

Normy wymagań

Uczeń:

- omawia różne rodzaje doświadczenia,
- analizuje doświadczenia życia codziennego,
- zna i analizuje wpływ doświadczeń na rozwój człowieka,
- poznaje rodzaje szkód, jakie mogą nastąpić w wyniku doświadczeń życiowych,
- zna i stosuje pojęcie reinterpretacji doświadczenia.

Metody: pogadanka, analiza przykładów, praca w grupach.

Kluczowe pojęcia: doświadczenie przyrodnicze, doświadczenie życiowe, doświadczenie traumatyczne, interpretacja i reinterpretacja doświadczenia.

Czas trwania: 45 minut.

Przedmiot: język polski, godzina wychowawcza, filozofia, etyka.

Przebieg lekcji:

1. PYTANIA WPROWADZAJĄCE

- a. Czy jesteście ludźmi doświadczonymi?
- b. Jak się zdobywa doświadczenie?
- c. Czy mądrość bierze się z doświadczenia?

2. ĆWICZENIE: ZNACZENIA SŁOWA „DOŚWIADCZENIE”

- a. Nauczyciel rozdaje uczniom podzielonym na dwuosobowe grupy ZAŁĄCZNIK 1.
- b. Nauczyciel komentuje kolejne zdania razem z uczniami podając pytania pomocnicze i czynnie reagując na sugestie uczniów (KOMENTARZ 1). Przykłady 1 i 2 dotyczą doświadczenia jako metody zdobywania wiedzy

ogólnej. Przykłady 3 i 4 wiążą się z uzyskiwaniem sprawności w wyniku zbierania doświadczeń. Przykłady 5 i 6 dotyczą sytuacji człowieka, na którym doświadczenie „odciska się”, w której jest przedmiotem a nie podmiotem wydarzeń. Przykłady 7 i 8 dotyczą skutków wpływu (szczególnie negatywnych) doświadczeń na psychikę.

- c. Rozważanie tych przykładów prowadzi do bardzo ważnego sformułowania:
N: Przeżywanie kolejnych doświadczeń zachodzi pod przemożnym wpływem doświadczeń uprzednich (zinterpretowanych). Niekorzystne (w szerokim tego słowa znaczeniu) interpretowanie własnych doświadczeń sprzyja cierpieniu i często utrudnia rozwój potencjału jednostki.
- d. N [opcjonalnie]: Powróćcie myślą do jakiegoś konkretnego osobistego niepowodzenia. Spróbujcie sobie przypomnieć: w jaki sposób to niepowodzenie wpłynęło na poczucie własnej wartości?

3. ROZWAŻANIE: REINTERPRETACJA OSOBISTEGO DOŚWIADCZENIA

- a. Nauczyciel wyjaśnia na podstawie przykładu 9, że praca nad psychiką dzieci krzywdzonych (dotyczy to także maltretowania) wymaga zmiany ich sposobu przeżywania tego, czego doświadczyli. Przebudowę taką możemy nazwać reinterpretacją doświadczenia. Istotą reinterpretacji doświadczenia jest zmiana stosunku do faktu, który się zdarzył; zmiana subiektywnego przeżycia doświadczenia, zmiana jego osobistej interpretacji.
- b. Nauczyciel wskazuje, że doświadczenie osobiste nie jest obiektywnym faktem, ale zawsze jest zinterpretowane. Zatem ogromną część naszych przeżyć, wspomnień i przekonań stanowią konsekwencje interpretacji uprzednich, nagromadzonych w dotychczasowym życiu. Te interpretacje często są niekorzystne dla naszego osobistego rozwoju i podmiotowości.

4. WNIOSKI I PODSUMOWANIE

- a. N: sentencja z przykładu 10 przypomina, że doświadczenie jest czymś więcej niż zbiorem przeżytych faktów. Nie wystarczy mnogość wydarzeń, żeby zrozumieć ich znaczenie; doświadczenie może nie rozwijać albo nawet spowodować cofnięcie w rozwoju.
- b. Czy znacie sytuacje, w których tragiczne doświadczenia utrudniły albo zatrzymały rozwój jednostek?
- c. N: Jednym z celów naszej edukacji jest przemiana człowieka z osoby doświadczanej przez los, będącej niejako ofiarą swoich doświadczeń (*vide*:

metafora bryły gliny i pięści losu) w osoby wolne, doświadczające rozumnie tego, co się wydarza. Umysłowa dojrzałość polega między innymi na szukaniu zrozumienia własnych doświadczeń uprzednich i bieżących, którą to postawę można nazwać rozumnym doświadczaniem.

- d.** Zadanie domowe: przeszukując swoją pamięć wybierz po jednym przykładzie doświadczeń, które wywarły pozytywny i negatywny wpływ na Twój rozwój. Przeanalizuj ten wpływ. Dzielenie się rezultatami tego badania będzie dobrowolne.

GENERATOR MYŚLI HUMANISTYCZNEJ

ZAŁĄCZNIK 1

- 1) Uczniowie na lekcji fizyki doświadczalnie sprawdzili działanie prawa Ohma.
- 2) Wiedza przyrodnicza opiera się na doświadczeniach weryfikujących hipotezy.
- 3) Niedoświadczony kierowca zlekceważył fakt, że zmieniła się organizacja ruchu (co oznacza, że z drogi od niedawna podporządkowanej może ktoś nagle wyjechać).
- 4) Doświadczony żołnierz umie trafnie ocenić rozmiar zagrożenia na polu walki.
- 5) Ryszard jest doświadczony przez los: spłonął mu dom i doznał ciężkiego wypadku samochodowego.
- 6) W dawnych czasach wyraźnym śladem wojennych doświadczeń były blizny i okaleczenia.
- 7) Jan jest doświadczonym człowiekiem: jest podejrzliwy i nie udziela pożyczek bez odpowiednich zabezpieczeń.
- 8) Wiele niewiary dzieci w siebie wynika z ich uprzednich niekorzystnych doświadczeń.
- 9) Gwałt dokonany na dziecku zwykle jest doświadczeniem traumatycznym [trauma – wstrząsające, przykre zdarzenie powodujące trwałe zmiany w psychice (za: *Słownik Języka Polskiego*)].
- 10) Z faktu, że starzy ludzie żyją długo, nie wynika większe doświadczenie ani tym bardziej nie wynika, że są mądrzy.

KOMENTARZ 1

Ad. 1 i 2. W nauce doświadczenie jest metodą weryfikacji wiedzy (hipotez teoretycznych). W naukach przyrodniczych obowiązuje zasada, że dana nowa teoria musi być potwierdzona doświadczalnie w dwóch niezależnych ośrodkach naukowych. Wtedy zostaje zaliczona do dorobku wiedzy. Na lekcjach doświadczalnych uczniowie poznają konstruowanie doświadczenia (dokonywania obserwacji w zaplanowanych, kontrolowanych warunkach), przeprowadzania go i zapisu wyników.

Ad. 3. Niedoświadczenie kierowcy oznacza tutaj, że nie doświadczył w praktyce, iż zmiana organizacji ruchu jest często przyjmowana do wiadomości z opóźnieniem i trzeba się z tym liczyć.

Ad. 4. Doświadczenie żołnierza sprawia, że jest w miarę odporny na stres (to wymaga tzw. „otrząskania się”) i trafnie interpretuje informacje.

Ad. 5 i 6. Tutaj trzeba położyć nacisk na wpływ doświadczeń na człowieka. Zdanie 5 ukazuje Ryszarda jako „przedmiot” a nie podmiot wydarzeń. Złe rzeczy mu się zdarzyły; jest doświadczony przez los, czyli że jest ofiarą złych wydarzeń. Przykład 6 pokazuje to jeszcze dobitniej: weterani wojny nawet chlubili się swoimi bliznami, były one dowodem na ich udział w walkach. Jednocześnie te blizny są (w dawnych czasach w sposób konieczny) nieusuwalne, tak jak brakujące kończyny czy formy kalectwa. Te dwa przykłady ukazują człowieka jako przedmiot, istotę „doświadczaną”, będącą „swoistą bryłą gliny, na której odciska się pięść losu” [metafora własna – P.K.]. [Uwaga: jest kwestią otwartą, jak daleko może się posunąć nauczyciel we wzbogacaniu treści lekcji i środków wyrazu; ograniczają go: zasada skuteczności, wyobraźnia i etyczna odpowiedzialność.]

Ad. 7. Zwracamy uwagę na skutki doświadczenia. Wspomnieliśmy uprzednio blizny cielesne. W przypadku Jana mamy do czynienia z rozwiniętą nieufnością, wykształconą [upraszczamy] w wyniku niekorzystnych doświadczeń z ludźmi. Wskazujemy ważny trop myślenia: postawa ludzi wielokrotnie zależy w dużej mierze od negatywnych doświadczeń. Problem jest gigantyczny: dotyczy zarówno jednostek, jak i całych społeczeństw (np. charakterystyczny dla Polski niski stopień tzw. zaufania społecznego).

Ad. 8. Opisane uprzednio zachowanie Jana to wręcz wierzchołek góry lodowej: problemu wpływu doświadczeń uprzednich na przeżywanie następnych sytuacji. Użyjmy przykładu. Jeżeli dziecko w okresie nauczania początkowego ma trudności w nauce i przeżywa to jako dowód swojej niskiej sprawności (wartości), to jest bardzo możliwe, że do kolejnych

szkolnych doświadczeń podejdzie z negatywnym nastawieniem i ewentualne porażki odbierze jako potwierdzenie własnej niesprawności.

Ad. 9. Ten przykład może być uznany za kontrowersyjny. Jednak skutki w nim opisane są skrajnym, ale wyrazistym przykładem problemu, o którym mówimy. Doświadczenie skrzywdzonego dziecka ma niszczący, często bardzo trwały wpływ na jego psychikę. W sposób którego nie będziemy tutaj analizować, obniża poczucie własnej wartości i zaburza stosunek dziecka do własnego ciała. Zwykle potrzebna jest głęboka psychoterapia. Jej głównym zadaniem jest **reinterpretacja** negatywnego doświadczenia. Dziecko z osoby czującej się winną [prawdziwe!] i zawstydzonej ma stać się ofiarą krzywdy, osobą niewinną, która nie zasłużyła na ten los. Istotą wspomnianej reinterpretacji jest zmiana stosunku do faktu, który się zdarzył, zmiana subiektywnego przeżycia doświadczenia, zmiana jego osobistej interpretacji. Doświadczenie osobiste nie jest obiektywnym faktem, ale zawsze jest zinterpretowane. Zatem ogromną część naszych przeżyć, naszych wspomnień i naszych przekonań stanowią konsekwencje interpretacji uprzednich, nagromadzonych w dotychczasowym życiu. Te interpretacje nader często są niekorzystne dla naszego osobistego rozwoju i dla naszej podmiotowości.

Ad. 10. Teraz widzimy, że długie życie nie musi prowadzić do mądrości. Nader często kolejne doświadczenia są tylko zbiorem faktów i przypadkowych przeżyć. Warto uzmysławiać sobie, jak przeżywamy różne wydarzenia i jaki ma to na nas wpływ.